Bulletin *Old Sillevold*

Nummer 43 Najaar 2019

Nieuwe leden vanaf 1 April 2019:
Dhr. R. Schuurman, Silvolde
Mevr. L. Beerten, Silvolde

Overleden leden sinds 1 April 2019:
Mevr. G. Mulders – ten Have
Dhr. G. Mulders

De perronzijde van het stationsgebouw in Varsseveld nadat in 1905 rechts een blokvormige aanbouw was gemaakt en in 1916 de kap van het middendeel omhoog was gebracht.

Op voorpagina: Het voormalige station van Silvolde.
Een stoomtrein die waarschijnlijk op de lijn Winterswijk– Zevenaar heeft gereden.

Inhoud:

Voorwoord 4

Halteplaats 3, Station Silvolde 5
Jan Hofstad

Vondsten van Sillevoldse bodem Aflevering 2: 20
"huis, tuin en keuken artefacts"
Bas Boerakker

Boerderij Verholte/Vornholt in de Silvoldse Buurt 26
Bernard Dorrestijn

Van de hoed en de rand, 32
bij 't begrip: dek-dak-bedekking.
Bernard Dorrestijn

Bulletin is een uitgave van de Heemkundige vereniging
Old Sillevold
en verschijnt tweemaal per jaar.

Nummer 43 - Najaar 2019

Redactieadres:
André Tangelder
Prins Willem Alexanderstr. 5
7064 GH Silvolde
tel. 0315-32 75 90
info@oldsillevold.nl

www.oldsillevold.nl

Samenstelling en vormgeving:
Willie Dieker,
Bernard Dorrestijn

© 2019
Heemkundige vereniging
Old Sillevold

Overname van bijdragen is toegestaan na toestemming van de redactie met bronvermelding.

De inhoud van de opgenomen artikelen valt onder de verantwoordelijkheid van de auteurs.

Losse nummers € 3,50 per stuk
ISSN 1569-1365

Voorwoord

Toen eind 2016 dhr. Dorrestijn mij belde met de vraag of ik bestuurslid van de Heemkundige Vereniging "Old Sillevold" wilde worden, was ik wat verrast, want mijn enige verdiensten waren tot dusver: mijn medewerking aan een film die in opdracht van "Old Sillevold" over mij gemaakt is, een contact over het behoud van de muurschildering op het pand van bakkerij Ten Have aan de Prins Bernhardstraat en het regelmatig bezoeken van de soosavonden.
Mede daarom overviel me de tweede vraag: "Ben je ook bereid om mij vanaf februari 2017 voor de tijd van één jaar op te volgen als interim-voorzitter. De kandidaat-voorzitter heeft nog even wat tijd nodig om eerst wat privézaken op orde te brengen ".

Omdat ik me in het verleden nooit bezig had gehouden met de taken en begrippen van een Heemkundige vereniging zoals: bodemonderzoek, genealogie, archiveren en conserveren, vroeg ik eerst om wat bedenktijd, maar na het bijwonen van een vergadering heb ik die vraag positief beantwoord. Ik ontdekte wel raakpunten met "Old Sillevold" want, samen met mijn vrouw Charlotte, werkte ik al vijftig jaar in de antiekhandel en ook hadden wij de website Silvoldepedia.nl al opgezet. Hierin werd en wordt globaal de geschiedenis van Silvolde en zijn bewoners vanaf 1900 tot heden behandeld. Verder ben ik een echte Silvoldenaar en voel ik mij behoorlijk emotioneel met deze plaats verbonden.
Inmiddels is er een nieuwe kandidaat-voorzitter en zit mijn interim-voorzitterschap er op.
Terugkijkend heb ik twee mooie jaren als voorzitter gehad. In deze tijd heeft de vereniging o.a. het archief van wegenbouwbedrijf Jaartsveld in bewaring gekregen en als lid van de projectgroep "Boek Jaartsveld" ga ik samen met deze groep de komende tijd aan de slag om dit boek te realiseren.

Hierbij bedank ik jullie allemaal voor het in mij gestelde vertrouwen en wens ik het bestuur veel succes en ik hoop dat het waakzaam blijft om al datgene dat voor Silvolde historische waarde heeft te behouden.
Robbie Wolters, oud-voorzitter "Old Sillevold".

Halteplaats 3 Station Silvolde

Jan Hofstad

Echt waar, ooit had Silvolde een spoorstation gelegen aan de overweg van de Munstermanstraat met de spoorlijn Varsseveld–Terborg. Menigeen zal zich het helderwitte wachtershuisje herinneren. (Zie voorblad)
In dit verhaal komt als eerste de geschiedenis van het spoor in z'n algemeenheid aan bod, dan meer in het bijzonder die van de Achterhoek en tenslotte een overzicht van alle bewoners van het wachtershuisje.

Historie en aanleg van het spoor

In vergelijking met omliggende landen heeft het spoor in Nederland zich heel schoorvoetend ontwikkeld. De calvinistische Nederlanders waren erg behoudend en hadden niets met al dat nieuwe. Men was nog tevreden met het vervoer over water en per reis- of postkoets. Koning Willem I voorzag de achterstand met de buurlanden en maande tot meer activiteit. Hij zette zich in voor de spoorlijn Amsterdam–Rotterdam en zo reed de eerste trein, de Arend, pas in 1839 van Amsterdam naar Haarlem.
Komt! Komt! Heerlijke spoorwegen 'Gedreven door zichzelve'. mag ginds de Wagen snellen. En de afstand als verslonden zwicht.
Uit "Het Stoomtuig" van A.C.W. Staring (1827).Een dichter met een vooruitziende blik

Vooral Jan Willink, de textielbaron van Winterswijk, nam het initiatief voor de aanleg van een netwerk van lokaalspoorwegen in Twente en Achterhoek. Daartoe richtte hij de GOLS op, de Geldersch Overijssels Lokaal Spoorlijn. De verbindingen waren ervoor bedoeld de regio's voor de opkomende industrie te ontsluiten. In eerste instantie gold dat voor de textielindustrie in Twente. Zo zorgden deze transportlijnen enerzijds voor aanvoer van steenkool naar de fabrieken en anderzijds voor afvoer van vooral textiel, maar ook van hout en kunstmest.
Om ook de Achterhoek uit zijn isolement te halen is er in de jaren '80 van de 19e eeuw door toedoen van Jan Willink een spoorbaan aangelegd van Winterswijk naar Zevenaar. In deze regio ging het voorna-

melijk om het vervoer van allerlei producten afkomstig van de ijzergieterijen langs de Oude IJssel en de steenfabrieken in de Liemers. Aan de zuidkant (Liemers) lag al de lijn Arnhem–Oberhausen (1856) en aan de westkant de lijn Arnhem – Zutphen.
De bedoeling van de GOLS was om de 50 km lange route van Winterswijk naar Zevenaar *zo recht mogelijk* aan te leggen; dus vanaf Winterswijk zou het traject zuidelijk langs Aalten, Varsseveld en vervolgens tussen Terborg en Doetinchem door in een rechte lijn naar Wehl, Didam en Zevenaar lopen. Dit plan zorgde voor veel consternatie bij de verschillende gemeenten, met vooral duidelijke protesten uit Terborg en Doetinchem. Silvolde stond in eerste instantie volledig buitenspel. Na wat aanpassingen aan het beoogde plan zou er toch een station in zowel Terborg als Doetinchem komen. Als de ingezetenen van Silvolde al direct vanaf het begin van het hele project meer actie hadden gevoerd en meer met de vuist op tafel hadden geslagen, had het spoor vanaf Varsseveld mogelijk met een grote boog ook langs Silvolde kunnen worden geleid. Gelet op het aantal inwoners had Silvolde trouwens ook meer belang bij een station dan Terborg. We hadden dan wellicht in Silvolde een spoorstation gehad aan de Berkenlaan, bij de kruising van de Berkenlaan met de Egginkstraat en de Schoolstraat. Het heeft niet zo mogen zijn.
Om enigszins tegemoet te komen aan de bezwaren van de Silvoldse ingezetenen kreeg Silvolde toch een opstapplaats aan de Munstermanstraat, genaamd Halte 3 met huisnummer B 571. Eigenlijk maakte het voor de bewoners uit Silvolde in afstand nauwelijks wat uit om te treinen vanuit Terborg of vanaf de halteplaats Silvolde, die ruim 1 km buiten het dorp was gesitueerd.
Toen de spoorstations werden aangelegd lagen ze meestal buiten de plaats, vrij ver van het centrum. Door bebouwing kwamen de meeste stationsgebouwen later inpandig te liggen.

Grondaankopen en verlegging van wegen

Voor de realisatie van deze Achterhoekse spoorlijn ging de GOLS begin jaren 80 van de 19e eeuw over tot het aankopen van grond. Zo is ter plaatse voor het tracé van de spoorlijn bijna 1 hectare en voor het wachtershuisje 185 m2 grond

aangekocht van jonkheer Willem Lodewijk van Schuilenburg. Verder zijn er onder andere aankopen gedaan van de Hervormde Kerk van Silvolde (inzake grond Harbersstede) en van Jacoba Boland en consorten (inzake grond Hommelink). Een werktekening uit die tijd laat een ingewikkelde legpuzzel zien van de vele kleine perceeltjes grond waarop het toekomstige spoor is geprojecteerd. Vanaf de onderkant van de bewerkte tekening, dus komend vanaf Silvolde, zien we 2 (gestreepte) wegen, de Munstermanstraat (M1) en de Eggingschestraat (E1) net boven het spoor en linksboven het geplande station

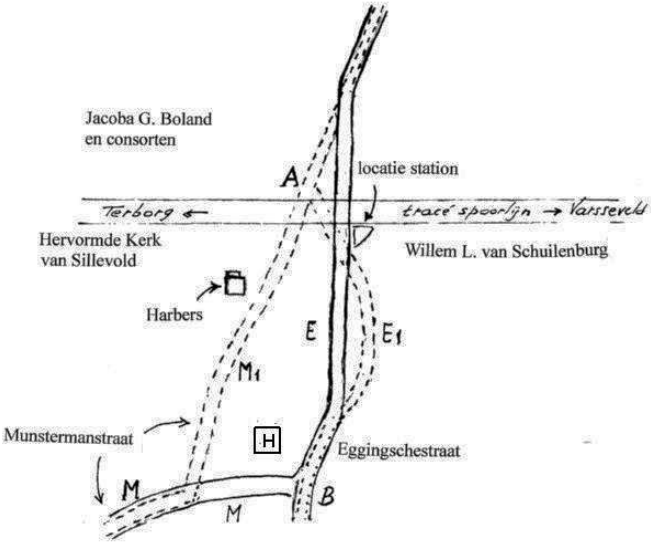

samenkomen (puntA). Na het realiseren van de spoorlijn is het wegenplan ter plaatse wat veranderd en aangepast. Hierbij zijn de wegen aangeduid met M1 en E1 er uitgehaald. De wegen die overblijven, M en E (de doorgetrokken lijnen) komen dan samen bij punt B. Boerderij Harbers, de Harbers Stede, is in 1910 wat zuidelijker nieuw gebouwd (H). De weg aan de bovenkant van de tekening komt uit op de Varsseveldseweg.

Opening en werkgelegenheid

De opening op 21 juni 1885 ging niet gepaard met veel fanfare, er waren geen toespraken en er was nauwelijks vlagvertoon. De directie had er niets voor over om er een feestelijk tintje aan te geven. Al met al was het een sobere bedoening De halte in Silvolde werd pas op 15 juli 1885 vrijgegeven. Vanaf dat moment werd ook het postvervoer per spoor ingevoerd, zodat de correspondentie vele malen sneller

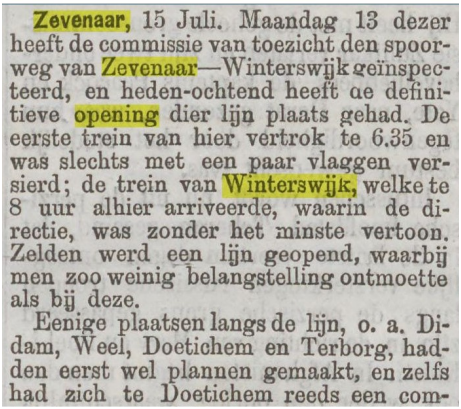

Zevenaar, 15 Juli. Maandag 13 dezer heeft de commissie van toezicht den spoorweg van Zevenaar—Winterswijk geïnspecteerd, en heden-ochtend heeft de definitieve opening dier lijn plaats gehad. De eerste trein van hier vertrok te 6.35 en was slechts met een paar vlaggen versierd; de trein van Winterswijk, welke te 8 uur alhier arriveerde, waarin de directie, was zonder het minste vertoon. Zelden werd een lijn geopend, waarbij men zoo weinig belangstelling ontmoette als bij deze.

Eenige plaatsen langs de lijn, o. a. Didam, Weel, Doetichem en Terborg, hadden eerst wel plannen gemaakt, en zelfs had zich te Doetichem reeds een com-

verliep dan door de gebruikelijke voetboden.

Naast de snellere correspondentie, zorgde de komst van de spoorwegen naar de Achterhoek voor extra werkgelegenheid. Er moest veel personeel worden geworven voor de dienstregeling, onderhoud en beveiliging van de gebouwen en het spoor en het bemannen van de stationsgebouwen en de stoomlocomotieven. Het locpersoneel bestond meestal uit een vaste groep van drie personen: een stoker met een zwarte pet, een ondermachinist met eveneens een zwarte pet, maar voorzien van een smal zilveren randje, en een machinist met een nog bredere zilveren rand op zijn pet.

Bouw wachterswoning

De GOLS-stations bouwde men volgens een bepaald standaardtype. Zo kwam er in Terborg een type "GOLS groot", terwijl halte Silvolde het predicaat "GOLS klein" kreeg. In die kleine woning huisde de stationschef met zijn hele gezin. Verder was er een soort balie voor de kaartverkoop en mogelijk nog een eenvoudige wachtruimte. Bij het bestuderen van de plattegrond heeft de woning slechts een oppervlakte van 22 m²; de uitbouw aan de achterkant voegt daar nog 6 à 7 m² aan toe. Op de begane grond kom je vanuit de bergruimte in de kamer, met aan de oostzijde een opkamer en daaronder een kelder. Via een trap bereikte men de bovenverdieping die nauwelijks toereikend was als slaapruimte. Vanwege het nijpende ruimtegebrek werden de meeste stationsgebouwen na verloop van tijd vergroot met een extra verdieping. Zo werd de wachterswoning Silvolde uitgebreid met drie slaapkamers. Het sneeuwwitte huisje zoals we dat kennen van een aantal foto's, had in de beginjaren vermoedelijk een wat soberder grijze kleur.

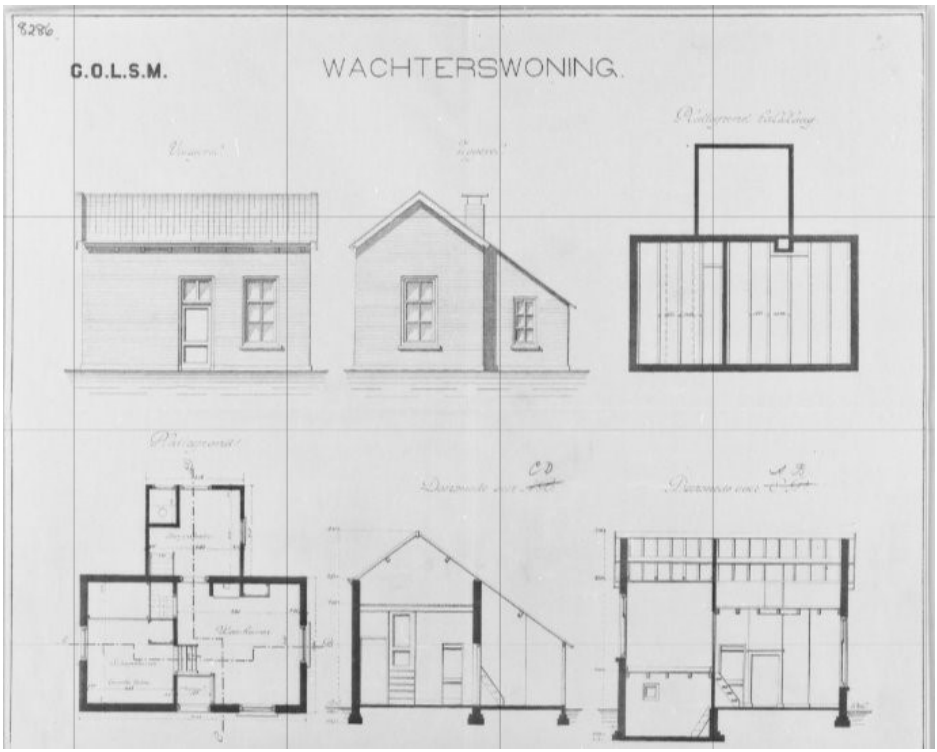

Dienstregeling

Al was de lijn vanaf 1885 opengesteld voor zowel personen- als goederenvervoer, toch stond het reizigersvervoer in de beginjaren op een laag pitje. Een winterdienstregeling geldend voor de lijn Winterswijk – Zevenaar uit 1901/02 laat zien dat er per dag slechts 5 tot 7 reizigerstreinen reden met daar tussendoor goederentreinen, zoals aangegeven in de tabel. Aangezien de maximale snelheid op de lokaalspoorlijnen aanvankelijk slechts 30 km per uur bedroeg, deed de trein bijna 2 uur over het traject van Winterswijk naar Zevenaar. Dat is nu onvoorstelbaar toch? In de jaren 30 van de vorige eeuw, toen de snelheid door de sterkere locs was opgevoerd naar 50 tot 60 km per uur, duurde de reistijd ongeveer 70 minuten. Zo werd het voor de reizigers een stuk aantrekkelijker om met de trein te reizen. De reizigers hadden op deze lokaallijnen in de Achterhoek de keuze uit 2e klas en 3e klas wagons; dit klassenverschil zag je

RUURLO en WINTERSWIJK—ZEVENAAR.

37 Treinnummer. / Klasse.		1120 2—3	1150 2—3	1160 2—3	1160 2—3			1192 2—3
		vm.	vm.	nm.	nm.			nm.
Ruurlo *t.* . . . . . V.	—	7.44	10.18	1.48	4.16	—	—	9.25
Zelhem *t.* . . . . . „	—	8.05	10.43	2.09	4.38	—	—	9.47
Slangenburg-IJzevoorde „	—	◐	◐	◐	◐	—	—	◐
Doetinchem . . . A.	—	8.19	10.57	2.23	4.52	—	—	10.01
Treinnummer.	1110	1120	1150	1160	1160	1180	1186	1190
Klasse.	2—3	2—3	2—3	2—3	2—3	2—3	2—3	2—3
Winterswijk (G.O.L.S.) V.	—	7.53	10.30	2.25	4.40	n.6.18	—	10.08
Mistc . . . . . „	—	stopt	stopt	stopt	stopt	stopt	—	stopt
Breedevoort . . . . . „	—	8.09	10.36	2.40	5.06	6.36	—	10.20
Aalten . . . . . „		8.16	10.43	2.47	5.13	6.42	—	10.27
Lintelo . . . . . „	vm.	◐	◐	◐	◐	»	—	◐
Varseveld. . . . . „	6.10	8.32	10.59	3.05	5.31	6.57	—	10.45
Silvolde . . . . . „	◐	»	◐	◐	»	»	nm.	◐
Terborg . . . . . „	6.27	8.45	11.14	3.21	5.45	7.11	7.58	11.01
Gaanderen-Ooselt . . „	◐	»	◐	◐	»	»	◐	◐
Doetinchem . . . A.	6.40	8.57	11.26	3.35	5.56	7.22	8.12	11.15
Doetinchem . . . V.	6.46	9.07	11.30	3.38	5.59	7.28	—	—
Doetinchem-Wijnbergen „	◐	◐	◐	◐	»	◐	—	—
Wehl . . . . . „	7.00	9.21	11.41	3.52	6.10	7.42	—	—
Stillewald . . . . . „	◐	◐	◐	◐	»	◐	—	—
Didam *t.* . . . . . „	7.13	9.35	11.54	4.06	6.22	7.54	—	—
Zevenaar (G.O.L.S.) A.	7.21	9.44	n12.02	4.14	6.30	8.03	—	—

De speciale ééndaagsche retourkaarten 2e en 3e kl. voor buurtverkeer zijn op alle treinen geldig.

ook terug in de wachtlokalen op de stations. 1e klas wagons waren op deze lijnen niet voorhanden.

Beveiliging

Veel overwegen/spoorovergangen van de lokaalspoorlijnen waren in de beginperiode onbewaakt. De locomotieven van de treinen waren voorzien van een stoombel waarmee ze bij nadering van een overweg de verplichting hadden om te bellen. Daardoor kregen ze al gauw als bijnaam "Bello". Verder stond er bij de overweg aan iedere kant van het spoor een andreaskruis en enkele schrikhekken. Aankomende treinen alsook treinen die net gepasseerd waren, werden steeds telegrafisch doorgeseind. Bij de meeste spoorovergangen werden de wachters voor de komst van de trein gewaarschuwd door een seinklok of overwegklok. Waar aanwezig werden dan hekken of bomen gesloten.

De Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij te Amsterdam meldt op 21 juli 1910: "Wij achten het nodig de bestaande wekkerinrichting te Silvolde i.v.m. het station Terborg voor het aankondigen van treinen uit de richting Varsseveld door de wachter van genoemde halte, te vervangen door een automatische schelinrichting, waarvan de contactinrichting ter hoogte van de halte Silvolde geplaatst wordt, terwijl wekkers in den post van den overwegwachter bij de grindweg naar Varsseveld (kruising spoorwegovergang Terborg) en in het station Terborg aangebracht zullen worden. De kosten ongeveer f 600,- , zijnde f 400,- materiaal en f 200,- loonen waarbij de bestaande inrichting in mindering is gebracht". Op de foto ziet u de goedkeuring door het Ministerie van Waterstaat aan de uitgave voor de uitvoering

van bovenvermeld werk.

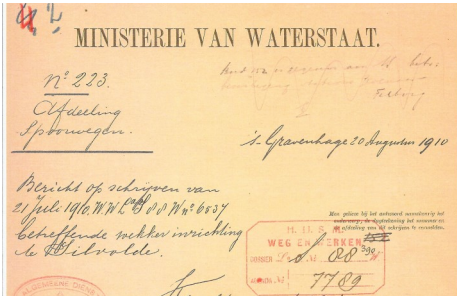
MINISTERIE VAN WATERSTAAT.

N° 223.
Afdeeling
Spoorwegen.

's-Gravenhage 20 Augustus 1910

Bericht op schrijven van
21 Juli 1910 W.W.L. 88 W N° 6537
betreffende wekker inrichting
te Silvolde.

Men gelieve bij het antwoord nauwkeurig het ontvangen en de afdeeling het nummer en de afdeeling van het schrijven te vermelden.

H. H. S. M.
WEG EN WERKEN
DOSSIER L. S. N° 88 390
AFDEELING N° 7789

Stoppen op verzoek
Als reizigers vanaf halte Silvolde wilden instappen, moest de treinmachinist op tijd gewaarschuwd worden. De haltewachter deed dat met een opvallend stopteken, namelijk een rechthoekig paars gekleurde plaat met witte rand die bevestigd was aan een seinarm. Dit zogenaamde klapsein werd dan naar beneden gedraaid. In de donkere uren gebeurde dat met een paarse lamp. Indien reizigers bij deze halte wilden uitstappen, werd de conducteur verzocht de trein daar te laten stoppen.

Bewoners van het wachtershuisje
Vanaf 1886 tot aan de sloop van het gebouw in 1967 hebben er ongeveer 37 personen gewoond. Behalve alle namen, is het natuurlijk interessant te achterhalen onder welke omstandigheden ze daar geleefd hebben en te vertellen over opmerkelijke gebeurtenissen rond het haltehuisje. Na heel wat speurwerk heb ik uiteindelijk twee personen kunnen traceren die daar werkelijk gewoond hebben.
De eerste bewoners stonden volledig in dienst van het spoor. Dit hield in dat ze voor het onderhoud en de reparatie aan het spoor moesten zorgen. De vrouw van de baanwachter bediende de reizigers. Ze verkocht de kaartjes, regelde de stukgoederen en indien nodig vroeg ze de machinist te stoppen voor wachtende passagiers. Dat gebeurde langs het spoor bij het zeer eenvoudige perron door het hanteren van de eerder genoemde klapsein op een paal. Aangezien de snelheid van de stoomtrein toen slechts 30 km per uur was, kon de machinist hem tijdig tot stilstand brengen.

In die beginperiode hadden de "spoorwegmensen", zeker het lagere personeel, het zwaar om het hoofd boven water te houden, want de lonen waren niet hoog, 6 à 8 gulden in de week. Daarom ook dat er in de huisjes vaak inwoning was van één of meer kostgangers, om zo wat extra bij te verdienen. Een stelregel voor ambtenaren in die tijd luidde, "vast werk, vaste ar-

moe". Daarentegen waren de sociale voorzieningen wel redelijk goed. Aanvankelijk was er alleen goederenvervoer, pas later reizigersvervoer. Tot 1922 heeft Haltehuis 3 gefunctioneerd als stopplaats voor personenvervoer. Vanaf die tijd hadden de bewoners geen directe binding meer met het spoor. Het gebouw was achtereenvolgens eigendom van GOLS, HSM (Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij) en NS en kon door de bewoners uitsluitend gehuurd worden.

1886:

In de zomer namen Johan en Reintje Schmitz met 5 kinderen als eerste bewoners intrek in het kleine gebouwtje, genaamd "Wachtpost 3". Johan stond ingeschreven als haltewachter cq spoorbeambte en zijn vrouw als seinwachteres.
Na 24 jaar, in 1910, vertrok Johan na het overlijden van zijn vrouw Reintje naar elders.

1910:

Vanaf 1910 zijn Chris (*1870) en Wilhelmina *Masselink* (*1869) met hun 3 kinderen, Elisabeth (*1898), Chris (*1905) en *Grada* (*1908) , afkomstig van Ambt-Doetinchem, de volgende bewoners. Ondanks de kleine behuizing hadden ze ook nog twee kostgangers in huis, een tuinman en een opperman, genaamd Marinus.
Via de zoon van Grada, ook een Chris (*1944), ben ik iets meer te weten gekomen over de familie

Het gezin Masselink met vlnr. Elisabeth, Grada, vader Chris, Chris jr, en moeder Wilhelmina

Masselink. Chris Masselink, de hoofdbewoner, was begonnen als spoorwegarbeider, maar had zich al gauw opgewerkt tot ploegbaas, wat beter verdiende. Zo'n ploegbaas leidde een groep spoorwegwerkers bij het onderhoud aan de baan en dit gebeurde meestal 's nachts. Volgens kleinzoon Chris had zijn opa redelijk wat geiten die konden grazen in een wei aan de overkant, direct grenzend aan het spoor. Ze hadden er dus goed zicht op. Daarnaast hield opa Chris ook nog kippen en één of twee varkens. Waar op dit kleine perceel van nog geen 200 m^2 moest hij dit vee onder-

brengen, zul je je afvragen. Voor het vee werden twee schuurtjes bijgebouwd, waarvan de grootste als varkensschuurtje diende. Ieder schuurtje kreeg toen zelfs nog een eigen huisnummer; B517 en B518. Bij het betrekken van de woning in 1910 plantte de familie volgens oud gebruik aan de wegkant van het huis een jonge esdoorn. Volgens kleinzoon Chris heeft zijn moeder Grada als tweejarig meisje zelfs schepjes zand bij de boom gedaan en de grond nog een beetje aangestampt. Het was en bleef voor immer haar boom. Dochter Grada heeft altijd in het Haltehuisje gewoond, heeft er gespeeld en zelfs treinkaartjes verkocht. In de omgeving kende men haar als “zus van 't Halt”.

De kleine Grada op het schrikhek voor het wachtershuisje

Haar tien jaar oudere zus Elisabeth is wel regelmatig buitenshuis gestationeerd geweest. Zo heb ik kunnen achterhalen dat ze zowel in 1912 als in 1916 bij de naaste buur op Harbers Stede heeft gewerkt. Dus met haar 14 jaar ging ze er al vroeg op uit om een paar centen bij te verdienen. Opa Chris Masselink had her en der in de omgeving ook nog stukjes grond die hij bewerkte. Wellicht verbouwde dat hij daar aardappelen en verschillende soorten groenten. Als ploegbaas ging het hem dus aardig voor de wind en eigenlijk was hij zo ook een beetje boer.

Elisabeth zittend, Grada staand.

Op een perceel grond aan de Varsseveldseweg in Terborg lieten ze een huis bouwen, waar ze in 1932 met dochter Grada introkken. Ook opperman Marinus, die het blijkbaar goed kon vinden met de familie, verhuisde mee. In 1942, een jaar na het overlijden van haar ouders, trouwt Grada met Derk Jan Luesink (*1902) en krijgen twee kinderen, Chris en Ineke. Vanuit hun huis aan de Varsseveldseweg

hebben ze altijd uitzicht gehouden op die prachtige boom en tot 1967 ook op het witte huisje aan het spoor. Eigenlijk wierp zij elke dag vanuit de erker een blik op dat "verre plaatje". Bij haar overlijden in 2000 stond de boom nog fier overeind en als eerbetoon aan haar is deze boom heel sfeervol op de bedankkaart afgedrukt.

Dan wonen achtereenvolgens in dit wachtershuisje :

1931 Peter Verbeek, wegwerker NS, en Janna Keppels

1934 Hendrik Weustink, eveneens wegwerker NS, en Gerritje Smit met 4 kinderen

1935 Anton Haarman, wegwerker, en Gezina Buners

1939 Berend de Vries, ploegbaas SS, en Grietje Schuitema

1940:

Vanaf 1940 huurt het gezin Oosterkamp met 3 kinderen het gebouw tot het midden van de jaren '60. Vader Lambertus Johannes (*1895), moeder Jantje Vos (*1900), de dochters Everdina (*1929) en Gerritjen (*1931) en zoon Lambertus Johannes (*1936).

Zoon Jan (Lambertus Johannes *1936) trouwt in 1959 met Annie Mombarg (*1938) bij z'n ouders in, alwaar 3 kinderen worden geboren,

Jan Oosterkamp en Annie Mombarg

Rita, Marian en Sonja. Inmiddels zijn de (groot)ouders dan verhuisd naar de Dr. Dreesstraat in Silvolde, terwijl Jan en Annie in 1965, kort voor de sloop van het huis, met hun kinderen verhuizen naar de Oranjestraat in Silvolde, alwaar dochter Gerrie wordt geboren. Als Jan in 1998 overlijdt, gaat Annie korte tijd later in Ulft wonen. En deze Annie heb ik kunnen opsporen en door haar ben ik zo het een en ander te weten gekomen over hun verblijf in het Haltehuisje.

Van Gerrit te Mebel, voormalig buurman van de familie Oosterkamp, kreeg ik te horen dat hij

vroeger als kleine jongen samen met de 1 jaar oudere Jan Oosterkamp, naar de lagere school aan de Schoolstraat in Silvolde liep. Hij vertelde me dat Jan vaak over iets kon doorzeuren en soms behoorlijk kon pesten. En als hem dat ten langen leste echt te veel werd, kon hij Jan zo'n stevige hengst verkopen dat het ineens over was met dat gepest. Trouwens Jans moeder was altijd bang dat bij een ruzie of een woordenwisseling tussen die twee, haar wat steviger zoon buurjongen Gerrit weleens dood kon slaan! Tot een hechte vriendschap is het dus het nooit gekomen, al is Gerrit te Mebel later als melkventer toch nog vaak bij de Oosterkamps aan de deur geweest.
Na z'n schooltijd heeft Jan een aantal jaren bij Kaak in Terborg gewerkt. Heel vaak fietste hij dan langs het spoor naar zijn werk, want dat was de kortste weg. De politie lette daar in die tijd toch niet op! Later werd hij te werk gesteld bij de firma Kunst in Silvolde, waar fietszadels werden gemaakt. Volgens Annie had Jans vader het werk iets verder weg, namelijk bij een steenfabriek "over d'n Olden Iessel", achter Etten aan de linkerkant van de weg.
Aangezien de spoorovergang in de Munstermanstraat niet beveiligd was, zijn er in de loop van de jaren verschillende ongelukken gebeurd met vaak een dodelijke afloop. Zo was er 3 mei 1960 een aanrijding

Bestelauto botst tegen trein

(Van onze correspondent)

DOETINCHEM, woensdag — Te Silvolde is gistermiddag omstreeks kwart over één op een onbewaakte overweg een bestelwagen tegen de diesellocomotief van een goederentrein gereden. De chauffeur, de 27-jarige J. Ragas uit Wehl, kwam bij de botsing om het leven. Een andere inzittende, de 26-jarige J. Kok uit Silvolde werd zwaar gewond naar het St. Josefsziekenhuis te Doetinchem gebracht.

Het ongeluk gebeurde op de onbewaakte overweg aan de Munstermanstraat. Gewoonlijk wordt de overweg weinig gebruikt. Volgens de politie is het uitzicht ter plaatse goed.

De goederentrein kwam uit Terborg en was op weg naar Winterswijk. Het treinverkeer had ruim twee uur vertraging.

met een A&O-bestelauto van de firma Beijer uit Terborg. Een goederentrein komend uit de richting Terborg sleurde de bestelauto honderden meters mee. De bestuurder kwam hierbij om het leven en een andere inzittende werd zwaargewond afgevoerd naar het toenmalige St. Jozefziekenhuis in Doetinchem. Medische hulp werd onder andere verleend door dokter Bisterbosch uit Silvolde. De reeds verharde Munstermanstraat, het grind bij het huis en het spoor lagen volgens

Annie bezaaid met veel gebroken bierflessen en talloze gescheurde dozen met zeeppoeder. Alleen al door de geur van het vele vrijgekomen bier raakte je onder invloed. Het was een chaos vanjewelste.
Een jaar later, in september 1961, werden toen op deze niet beveiligde overweg automatische seinen geplaatst voor treinaankondiging tot waarschuwing van het wegverkeer (volgens een bericht uit de Volkskrant).
Wat verder terug in de tijd vond er op een morgen in dichte mist een zwaar ongeluk plaats met een tractor met dorsmachine. Ook hier viel een dode te betreuren. Bij een ander ongeluk werd tijdens een zware storm een grote tak van de boom naast het wachtershuisje afgerukt. Eerst kwam die tak terecht op de elektriciteitsdraden en vervolgens op de rails. Annie was volledig in paniek, want er zou spoedig een trein aankomen en hoe kon zij de machinist tijdig waarschuwen? Omdat zij wanger was en met een behoorlijk dikke buik rondliep, was ze niet in staat alleen die zware tak van het spoor te verwijderen. Met hulp van een passerende automobilist werd de tak weggesleept, zodat het baanvak weer vrij was. De eerstvolgende trein liet trouwens gelukkig nog even op zich wachten.

In het schuurtje had Annies schoonvader een varken voor de mest en meer vee was er toen eigenlijk niet. Wel had Annie het steeds over het kleine zwart-witte foxhondje van haar schoonmoeder. "Dan is er altijd wat te praoten", zo zei oma.
Aangezien er rond het kleine huisje nauwelijks plaats was om groente te verbouwen, had Annies schoonpapa Jan nog een smalle strook grond langs het spoor gepacht van de jonkheer Van Schuilenburg. Dit lager gelegen stukje grond, dat direct grensde aan de landbouwgrond van Alofs, was zowel groententuin als siertuin.
Voor het drogen van het wasgoed was er langs het pad tussen de strook groententuin en het akkerland een lijn gespannen. Vol in de wind droogde de was in een mum van tijd. Maar, zo vertelde Annie, als je de pech had bij wind uit de verkeerde richting kon vooral de witte was zichtbaar bevuild raken door de grauwe uitstoot uit de stoomlocomotief, zodat je opnieuw kon beginnen. In de winterdag werd de was meestal rond de kachel te drogen gehangen. In de jaren '60 reden er trouwens naast de

dieseltreinen voor personenvervoer, de zogenaamde "Blauwe Engel", ook nog een goederentrein met een stoomlocomotief over het baantraject.

Kort na haar trouwen, toen Annie op een morgen terug kwam van het boodschappen doen, zag ze een vreemde fiets bij het raam staan. Toen ze naar binnen wilde, hield Jans zuster haar tegen. "Laat je niet zien, ga niet naar binnen want er zit een politieman aan tafel". Die was in gesprek met haar schoonvader. Wat had hij uitgespookt, wat had hij fout gedaan? Het bleek dat meneer agent in 't Havebos, grenzend aan de Varsseveldseweg en waar de Oosterkampjes regelmatig hout zochten voor de kachel, afval had gevonden. Na wat speurwerk ontdekte hij een enveloppe met daarop het adres van de familie Oosterkamp. Het storten van afval in de vrije natuur was ook in die tijd al verboden. Om gevrijwaard te blijven van een straflijst, schoof schoonvader de beschuldiging zo dus door naar de pas getrouwde Annie, die de boete op een later tijdstip zou betalen. Toch heeft schoonpapa het geldbedrag wel zelf betaald. Volgens Annie moest ze over dit voorval wel terdege haar mond houden, want oma mocht dit per se niet weten.

Voor de kleine kinderen was het wonen aan het spoor niet ongevaarlijk. Je moest ze steeds in het oog houden, je kon ze niet alleen buiten laten spelen. Verder was de afscheiding met het spoor, waar vroeger een smal perron lag, meer dan ondeugdelijk. Het gespannen gaas tussen de palen liet op verschillende plekken los en er zaten gaten in. Met haar 3 kindertjes in het voormalige wachtershuis had Annie het best druk en was ze behoorlijk aan huis gebonden. Een looprek in de kleine behuizing was al een behoorlijke uitkomst voor haar. Zo konden de kleintjes in toom worden gehouden en had ze haar handen vrij voor andere bezigheden. Daarnaast kwam oma vaak van de Dreesstraat naar het witte huisje gefietst om met veel plezier op de kindertjes te passen en met hen te spelen. Zij vond dat heerlijk om te doen. Vanaf de zaterdagmiddag tot en met de zondag had Annie wat meer vrijheid en ontspanning, want dan was haar man Jan thuis. Dan kon ze allerhande boodschappen doen, zoals bij de Spar in Silvolde of om een bezoek te bren-

gen aan de huisarts. En omdat ze thuis nog geen telefoon hadden, was de Spar ook een prima plek om daar te bellen.

Annies schoonmoeder Jantje Vos, zo vertelde Annie, had de rare gewoonte om bij mooi weer in voorjaar en zomer een geschikt plekje te zoeken aan de oost- of zuidzijde op het talud achter het schuurtje. Ze vleide zich dan neer in het hoge gras om lekker te bakken in de zon of misschien wel een dutje te doen. Niemand hoefde zich hieraan te storen, want vanaf de weg was ze zo helemaal uit het zicht. Misschien toch niet voor een oplettende treinreiziger of de machinist.
Jantje Vos vond dat boer Alofs van het aanliggende land steeds te veel wegploegde van het "eiland", of te strak aanbouwde zoals zij dat noemde. Opa Jan vertaalde het als: "weer 'n vore d'r bi'j".

In de loop van de jaren is het oppervlak van het perceeltje trouwens wel duidelijk afgenomen.
Bij navraag hierover bij de familie Alofs konden zij dit ten volle beamen. Zo deden de boeren dat vroeger! Ook hadden ze het nog over een perenboom die achter het uitbouwtje van het huis stond, maar wel nog net op hun grond. Als dan in het najaar de peren rijp waren, ontfermden zij zich over alle afgevallen vruchten die op hun land waren gevallen. Al waren ze wel wat aan de kleine kant, ze waren prima te eten, die *kőttelpere.* Bij een grote oogst aan peren werden ze thuis geschild en naar bakker Heiming in Silvolde te drogen gebracht. Zo had je een heerlijke lekkernij voor de winterdag.

Als Jan en Annie in 1965 met hun 3 kinderen verhuizen naar de Oranjestraat, wordt het huisje nog een korte periode bewoond door de familie Schigt. Het haltehuis was in de 60-er jaren volledig uitgeleefd en in een zodanige staat dat NS geen geld meer stak in onderhoud en reparatie. Nog voordat het huisje uiteindelijk in 1967 werd gesloopt, hebben er volgens de buren nog even krakers in gewoond. Hiermee eindigde een periode van 80 jaar bewoning. Wat rest, is de flink uit de kluiten gewassen stoere esdoorn, als een eerbetoon aan de bewoners van het haltehuis, maar vooral aan Grada Masselink.

De esdoorn op de plek van de voormalige Halte Silvolde

Samenvattend kunnen we vaststellen dat de verschillende bewoners van Halteplaats Silvolde het lang niet altijd gemakkelijk hebben gehad op dat opgehoogde stukje grond met beperkte omvang. Het was een plek met weinig bewegingsruimte, met de nodige beperkingen, een plek waar je eigenlijk "gevangen" zat. Behalve de spoorzijde met de voorbijrazende trein en de straatzijde, was het kleine perceeltje verder aan twee kanten omgeven door boerenland. Voor de kinderen was er zodoende nauwelijks ruimte om buiten te spelen. Mogelijk wel als er na de oogst van rogge of haver een kaal land was ontstaan. Al zal in vroeger tijden met weinig en langzaam verkeer, de (zand)weg door de grotere kinderen zeker als speelterrein zijn gebruikt. Vanwege de slechte isolatie en de halfsteens muren moest er in die kleine behuizing behoorlijk gestookt worden. En dan nog het ontbreken van waterleiding en telefoon. Ook ontbrak een echte wc, al stond er wel een poepdoos in de hoek van de uitbouw. Een aaltschepper, een ton en een kruiwagen kwamen er aan te pas om die "doos" regelmatig te legen. De inhoud kieperde men op het land van het langgerekte tuintje of . . . . . misschien wel op het boerenland, als er geen gewas op stond.

Bronnen:

- Arjan Ligtenbarg- Geschiedenis van de spoorwegen in Winterswijk en omstreken
- Theo Willemsen- Voorbroek Deel II A en B, Geschiedenis van 1800 tot nu
- Evert Heusinkveld- Lokaalspoorwegen in Twente en Achterhoek
- Graafschapbode- woensdag 4 mei 1960
- Delpher.nl
- Ecal Doetinchem.

Vondsten van Sillevoldse bodem
Aflevering 2: "huis, tuin en keuken artefacts"

Bas Boerakker

Wanneer mensen je zien lopen met een metaaldetector is de nieuwsgierigheid vaak al gewekt. "He-j al wat gevonden ?", is meestal de eerste vraag. Na een blik in de vondstentas klinkt het dikwijls verbaasd "Hoe kump dat spul dan hier op 't land ?". In deze tweede aflevering wil ik wat dieper ingaan op de oude gebruiksvoorwerpen die ik regelmatig oppiep en waarom je die voorwerpen juist kunt vinden op oude akkers.

Zo'n 150 jaar geleden bestonden er geen grijze, oranje, blauwe en groene kliko's die op gezette tijden werden geleegd en verwerkt.
Op het Achterhoekse platteland leefden de kleine boeren tot ongeveer 1870 nog veelal onder één dak samen met het vee. In de woonkeuken van een zogenaamd 'los hoes' lag net als op de deel vaak een laag stro die regelmatig verschoond moest worden. Je kunt je voorstellen dat de spullen die van de keukentafel vielen met het stro, de mest en het afval op één hoop werden geveegd achter de boerderij. Die mestvaalt werd vervolgens op

de stortkar gegooid en uitgereden over het land.

In de dorpen en de steden waren de straten en stegen in de 18e en 19e eeuw ronduit smerig. Overal lag paardenpoep en omdat de riolering ontbrak werden de volle po's in de goot of in het open water leeg gekieperd. In veel steden werden beerputten gegraven waar men het afval in gooide. Op het platteland kon men het afval tegen betaling kwijt bij de boer. Omdat dit afval veel organische resten bevatte was dit prima te gebruiken voor de bemesting van het land. Voor de amateurarcheoloog zijn deze stortakkers snoepwinkels. Vaak kun je aan de grote hoeveelheid aardewerken scherven al zien of er leuke voorwerpen te vinden zijn.

In het verleden is er veel grond afgegraven. In Silvolde zijn bijvoorbeeld de hoogste toppen van de rivierduinen afgevlakt.
Het zand werd gebruikt om steile hellingen beter begaanbaar te maken. In de Bosstraat kun je het verschil nog steeds heel goed zien. Uiteraard werd er ook veel zand verplaatst naar de lager gelegen gronden om daar droge voeten te houden of om de bodem geschikt te maken voor landbouw. Zo is het mogelijk dat je ook op plekken waar je het niet verwacht interessante oude bodemvondsten kunt vinden.

De landbouw was vroeger veel arbeidsintensiever dan tegenwoordig. Voordat de landbouwmachines hun intrede deden, werd het land bewerkt door boeren, dagloners en trekdieren die natuurlijk ook hun sporen nalieten in de vorm van kleingeld, knopen, sieraden, heiligenhangertjes, hondenpenningen, gespen etc. etc.

Op internet zijn er veel forums, facebookpagina's en YouTube-filmpjes op het gebied van metaaldetectie te vinden. Op een gemiddelde zoekdag kom je ongeacht de locatie vaak dezelfde items tegen.

Laat ik mijn persoonlijke top tien van veelvoorkomende gevonden voorwerpen eens op een rijtje zetten:

Loodjes
Dit zijn veelal loden labels voorzien van merktekens en/of tekst die voor uiteenlopende doeleinden werden gebruikt, bijvoorbeeld om:
- goederen te verzegelen

Vleesloodje

(waarborgzegel of zegelloodje)
- als kwaliteitskenmerk (textielloodje of lakenloodje)
- als bewijs van betaling van belastingen (accijnsloodje of vleesloodje) bijvoorbeeld i.v.m. de slachtaccijns die in de 19e eeuw onder Koning Willem I betaald moest worden.

Knopen
Knopen kom je in alle soorten en maten tegen. Leuk zijn de (ooit vergulde) uniformknopen van postbodes, spoorbeambten, de genie, de

marine en andere legeronderdelen. Deze knopen dateren uit het einde van de 19e eeuw of het begin van de 20e eeuw. Je komt ze regelmatig tegen. Of de ambtenaren destijds zo hard werkten dat de knopen zo snel versleten waren, durf ik niet te beweren.
Veel ouder zijn de koperen (en heel af en toe zilveren) keelknoopjes met bloemmotief uit de 17e eeuw. Heel bijzonder is het koperen knoopje dat ik vond van het Franse leger uit ongeveer 1793 met de kenmerkende Frygische muts, een symbool van de vrijheid.

Franse legerknoop met de Frygische muts

Gespen

Een zoekdag zonder een gesp is niet compleet. Gespen kenden vroeger vele toepassingen. Ze werden verwerkt in schoenen, gebruikt als riem, maar vooral ook als paardentuig. De meeste gespen die ik in de de omgeving van Silvolde heb gevonden zijn gespen uit de 19e en 20e eeuw die gebruikt werden om de dieren te geleiden. Sommige schoengespen en zogenaamde D-gespen zijn echter aanmerkelijk ouder.

Kleingeld

Net als tegenwoordig bleef het koperen kleingeld vaak liggen op de keukentafel of het verdween door het gat in de broekzak. Duiten, Willemcenten en leeuwencenten worden nog steeds volop "geoogst" op de akkers. Ook de zilveren dubbeltjes van Willem II, Willem III en

Wilhelmina kom je zo nu en dan tegen. In de grensstreek vind je bovendien nog geregeld munten uit het Pruisische achterland. Vaak zijn het fraaie munten uit verdwenen

vorstendommen waarmee men hier niet kon betalen.

Oogvondsten

Uiteraard is het fijn om op een mooie dag van de natuur, de vogeltjes en het weer te genieten, maar vergeet ook niet om goed naar de bodem te kijken want er is nog geen apparaat uitgevonden waarmee je aardewerk of glas kunt detecteren. Op stortakkers liggen vaak de mooiste scherven van serviesgoed, Keulse potten, medicijnflesjes en pijpenkoppen van klei.

Keukengerei

Alles wat moeder de vrouw niet meer in de keuken kon gebruiken kwam vroeg of laat op het land terecht. Daarbij moet je denken aan bestek, vingerhoedjes, knopgewichten, tapkraantjes, kastknoppen, gordijnringen, maar uiteraard ook serviesgoed en aardewerk. Opvallend zijn de grote hoeveelheden vingerhoedjes en naairingen die worden gevonden. De meeste zijn van koper, waarvan de oudere exemplaren met de hand zijn geput. Zilveren vingerhoedjes komen ook voor, maar die zijn helaas een stuk zeldzamer. Knopgewichten dateren uit de 19e eeuw en werden gebruikt
op de keukenweegschaal. Deze gewichtjes van messing werden vaak voorzien van ijkstempels. Koffie en thee werd in die tijd geschonken uit grote fornuisketels. De tapkraantjes van deze ketels zitten ook wel eens tussen de buit.

Complete set knopgewichten met ijkstempels

Fornuisketel met tapkraantje

Heiligenhangertjes en kruishangertjes

In de 19e eeuw en het begin van de 20e eeuw vonden de aluminium (soms koperen) devotiehangertjes gretig aftrek onder de gelovige (katholieke) bevolking. Vaak staan er afbeeldingen op van Maria of andere religieuze voorstellingen, maar ik heb bijvoorbeeld ook een hangertje waarop de martelaren van Gorcum worden herdacht. Ook waren in die tijd de rozenkranskruisjes met houten inleg erg populair.

Kruis en devotiehangertjes

Speelgoed

Het bekendste speelgoed dat frequent wordt gevonden is de bikkel. Een bikkel is een grillig gevormd klompje metaal (daarvoor werd het van schapenbot gemaakt) waarmee behendigheidsspelletjes werden gespeeld. Andere vondsten zijn bijvoorbeeld een tinnen speelgoedpaardje, onderdelenvan een kinderservies, een loden klompje en een fluitje.

Bikkel

Penningen

Rond jubilea van vorsten werden in vroeger tijden herdenkingspenningen uitgegeven. Van een heel andere orde zijn de hondenpenningen die van oudsher werden afgegeven als bewijs van betaling van de hondenbelasting. Ik heb een originele hondenpenning van de gemeente Wisch uit 1936. De hondenpenningen met gemeentewapen uit de jaren 90, zijn aanmerkelijk minder zeldzaam. Met een beetje geluk kun je er nog wel eentje scoren op de Paasberg. Ook bijzonder zijn gaspenningen. Deze penningen die herkenbaar zijn aan de inkeping zijn tot in de jaren 50 door gemeente uitgegeven. Via een speciale muntmeter in de meterkast kon men het gas op die manier afnemen van het gemeentelijke gasbedrijf.

Hondenpenning Gemeente Wisch 1936

Sieraden en zakhorloges

Het komt niet vaak voor, maar het is zeker mogelijk om ringen, oorbellen, broches sieraden en zakhorloges te vinden. Bijzondere vondsten zijn bijvoorbeeld de Zeeuwse knoppen. Dit zijn sierlijke mutsspelden die de dames vroeger droegen als onderdeel van de klederdracht.

Zeeuwse knop

Ook heel apart is een zilveren miniatuurfotolijstje dat ik heb gevonden. Het glas zat er nog in. Van zakhorloges blijft vaak niet veel over. Het binnenwerk van tandwieltjes is vaak verroest en moeilijk te reinigen.

'Wat vind je in de Silvoldse bodem?'

Boerderij Verholte/Vornholt in de Silvoldse Buurt

Bernard Dorrestijn

Rond het jaar 1000 werd onze streek nog bijna geheel door bosgebied ingenomen, maar niet lang daarna verschijnen ook al gauw de eerste ontginningsboerderijen. Die boerderijen liggen dan als eilandjes te midden van de bossen en woeste gronden. Die laatstgenoemden blijven echter nog wel heel belangrijk, want daaruit haalt men het gerief- en brandhout, het hooi, de plaggen voor de potstal en men laat er het vee grazen.

Op den duur worden het bos en de woeste gronden zelfs al schaars, reden waarom men de gebruiksrechten gaat regelen, en daarom worden de marken (markering) opgericht.

In het Archief van het Huis Bergh is het Markerecht van Silvolde van 1421 bewaard gebleven. Hierin worden 46 boerderijen genoemd, o.a. ook Vernholt/Vornholt/Verholte. In de naam klinkt nog duidelijk het bos/holt door. De boerderij ligt op de grens van het in cultuur gebrachte gebied en het nog zuivere markegebied.

De marke strekt zich ten oosten en noorden van de boerderij uit en wordt 'de Hemmele' genoemd. Het ligt tussen de Heidedijk en de Toldijk en verder ten noorden van de Varsseveldse- en Terborgseweg.

Het woord 'Hemmele' betekent: terrein waar het markenrecht geldt. Omstreeks 1860 is de Hemmele verdeeld en in cultuur gebracht. Het gebied wordt gekenmerkt door de rechthoekige verkaveling en jongere boerderijen.

In 'Met het oog op Silvolde' schrijft de heer Harry Kolks op blz. 27-28 het een en ander over de boerderijen in de Silvoldse Buurt, o.a. Verholte. Men zou er zelfs uit kunnen opmaken dat de boerderijen Hersenhofet (Grote Hartsheuvel en Kleine Hartsheuvel) aanvankelijk zelfs bij Verholte hoorden.

In 1421 is de familie Van Bruechese te Emmerik eigenaar van de Verholte en is de boerderij 'gewaard' met '1 waer' in de Hemmele. Waarschijnlijk mocht de pachter van de boerderij één volwassen koebeest in de Hemmele drijven.

In 1645 werd een nieuw belastingstelsel opgezet, vastgelegd in het 'Verpondingskohier', en daarin worden we ook over Verholte geïnformeerd. De familie Van Bruckhese blijkt nog steeds eigenaar van de boerderij te zijn. We lezen: 'Aen

bouwlant met huijs ende hoff 8 margen, inslach, seer slecht, eenige maeten met eickenbomen bewassen, groot 6 mergen'.
Dit vraagt om enige uitleg. Een margen/morgen/mergen is ongeveer zeszevende hectare. De boer (pachter) van de Verholte had dus ongeveer 7 hectare onder de ploeg en 5 hectare 'inslach' (zeer ruig weiland), tot zijn beschikking.
De pachter/bewoner is: Geert Bouwman. Het is de vraag of hij echt Bouwman heette, of dat dit gewoon een aanduiding voor de boer/pachter is. De boer moet een tiende deel van zijn graan aan de een of andere tiendheer afstaan.
De eerste kaart van dit gebied is de Minuutkaart van het Kadaster van circa 1830 en deze geeft de boerderij aan op ongeveer 100 meter ten zuidwesten van die van thans. De boerderij zal hoogstwaarschijnlijk eeuwenlang op de eerstgenoemde plaats gestaan hebben.
Perceel Silvoldsche Buurt, Sectie B nr. 553 bestaat uit huis, erf en schuur en is 1640 centiare groot. Waarschijnlijk is het meest zuidwestelijke gebouw de boerderij; met het voorhuis naar het zuidwesten en het achterhuis naar het noordoosten gericht. Evenals de meeste andere boerderijen vertoont de achtergevel een inham in het midden; de deeldeuren waren hier ongeveer twee meter naar binnen geplaatst, waardoor ter plekke een zogenaamd 'onderschoer' ontstond. Het gebouw achter op het erf zal de schuur geweest zijn.
Volgens de administratie van het kadaster is de heer Peter van Veen te Gendringen in 1830 eigenaar van de nummers (percelen) B 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 552, 553 (huis en erf), 555, 556, 557 en 558. Hoogstwaarschijnlijk hoorden deze percelen allemaal bij de boerderij Verholte, maar dat is niet zeker. Het is namelijk ook mogelijk dat de pachter van de Verholte niet al die percelen in pacht had.
De Bevolkingsregisters van de Gemeente Wisch geven ons een goed overzicht van wie vanaf 1830 op Verholte woonden.
In 1830: Engelbart en Willemina ter Horst met hun kinderen: Steven, Jan en Reinder.
In 1840: Jan ter Horst en Aleida Bongers en de tweeling van 3-4-1836: Engelbart en Aleida. En verder ook nog Hendrina, Reinira, Willem en Johanna.
In 1850: Steven ter Horst, Willemina Messink, Dina ter Horst en Theodora en Berendina Have.
In 1860: Steven en Dina ter Horst,

waarna na enkele jaren het echtpaar Gerrit Jan Rougoor en Willemina te Grotenhuis verschijnt, met de kinderen: Gerrit Jan en Grada Johanna.
De familie ter Horst is R.K.; met de Rougoors verschijnen de eerste Protestantse bewoners op de Verholte.
In 1870: Gerrit Jan Rougoor en Willemina te Grotenhuis, met de kinderen: Gerrit Jan, Grada Johanna, Dina en Mina. Na enkele jaren wordt hun plaats ingenomen door de echtelieden Hendrik Willem Bierman en Grada Johanna ter Beest, en de kinderen: Berendina Johanna, Arend Gerhard en Gerrit Lucas.
In 1880: Hendrik Willem Bierman en Grada Johanna ter Beest en de kinderen: Berendina Johanna, Arend Gerhard, Gerrit Lucas (overl. 21-10-1880), Grada Willemina en Johan Wilhelm.
In 1890: Hendrik Willem Bierman en Grada Johanna ter Beest, en de kinderen: Arend Gerhard, Grada Willemina en Jan Wilhelm. Tevens wonen er Jan Willem en Arend Willem Sloetjes.
In 1900: Hendrik Willem Bierman en Grada Johanna ter Beest, en Arend Gerhard en Johan Willem. Grada Willemina (20-9-1881) trouwt met Jan Willem Sloetjes (24-12-1875). Ook Arend Willem Sloetjes (30-12-1899) is nog op Verholte woonachtig.
In 1910: Hendrik Willem Bierman Grada Johanna ter Beest, en zoon Johan Wilhelm Bierman.
Op 4 juli 1913 vestigen zich: Gerrit Willem Broens en Hendrika Wilhelmina Hemink.
In 1920-1940: Gerrit Willem Broens en Hendrika Wilhelmina Hemink, met hun drie dochters. Daarnaast verblijft er heel wat dienstpersoneel op de boerderij; tussen 1930 en 1940 30 in totaal.
Op 30-5-1944 arriveerde Willem A. Seinhorst; hij trouwde met een van de dochters van Broens.
In de administratie van het kadaster staat genoteerd hoe groot de verschillende percelen zijn en hoe ze gebruikt worden, hetzij b.v. als bouw- of weiland of als bosgrond. Het grote perceel B 547 wordt als bouwland aangemerkt; het heet dan ook zeer juist: 'de Kamp'.
Op het meest westelijke deel van het perceel bevindt zich sinds ongeveer 1845 de boerderij De Pas. Adres: Bievinkstraat 7. Een 'pas' kan een weiland zijn, maar ook een passage/doorgang/weg. Perceel B 545, de toegangsweg naar de Verholte, kan vanouds wel 'de Pas' ge-

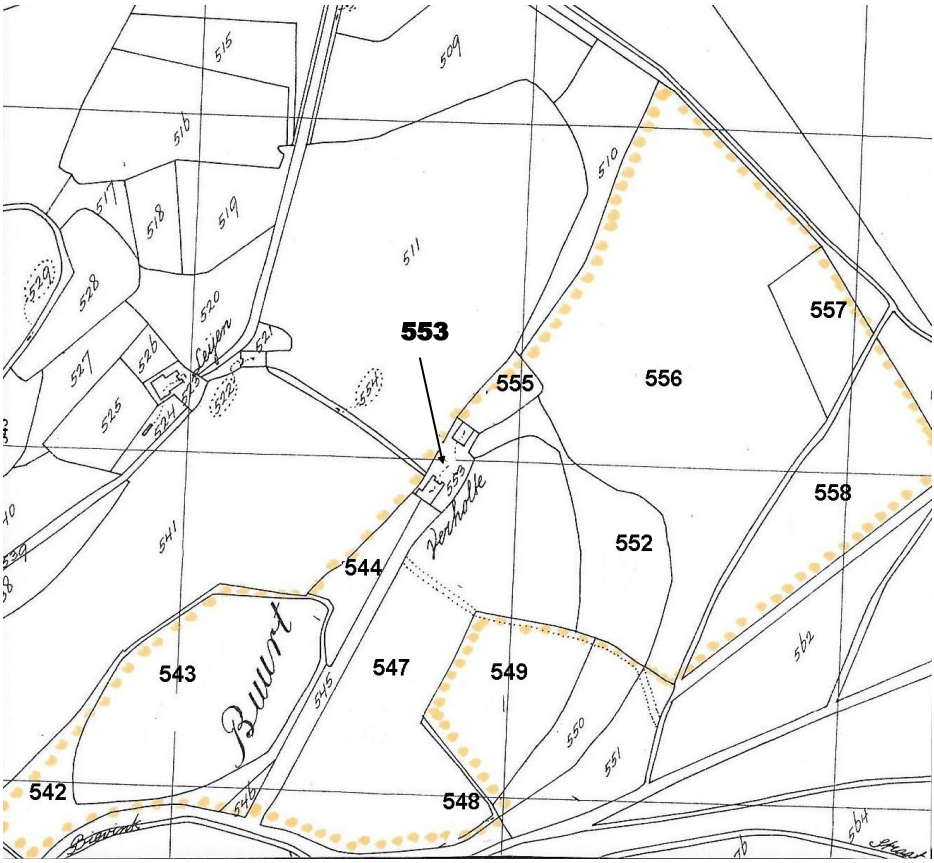

heten hebben, waarna het nieuwe-huis in de nabijheid als vanzelf de naam 'de Pas' gekregen heeft...
In 1913 laat het echtpaar Broens-Hemink de oude Verholte afbreken en honderd meter ten noordoosten van de oude een geheel nieuwe boerderij Verholte bouwen, waarbij men de uitrit naar Bievinkstraat verlaat en een nieuwe naar de Heidedijk aanlegt.

Hierboven:
Kaartdeel uit de Kadastrale Atlas Wisch-Varsseveld: Uitsnede uit Wisch Sectie B, 1830, met daarop de nummers/percelen van de heer P. van Veen, de eigenaar van de Verholte.

De Verholte, Heidedijk 5, Silvolde, prijkt op de Monumentenlijst van Wisch/Oude IJsselstreek en kreeg een plaats in de Monumentengids Wisch, uitgave van het Gelders Genootschap en Uitgeverij Matrijs, 2003. Zie de tekst uit 2003 hieronder.

Een goed en gaaf voorbeeld van een eenvoudige en traditionele hallehuisboerderij met bijgebouwen is de boerderij Broens-Verholte. Daar komt nog bij dat de erfaanleg vrijwel oorspronkelijk is, zo staan rechts op het erf nog vier oude kastanjebomen. W. Rutgers uit Varsseveld ontwierp de boerderij met aangebouwde varkenschuur en de daarachter liggende vrijstaande schuur. De varkensschuur is vergelijkbaar met het hoofdgebouw, alleen dan een slag kleiner. De bijschuur op het erf heeft aan weerszijden aanbouwen, de gevels ervan zijn van een beplanking voorzien. De voorgevel van het hoofdgebouw is opvallend asymmetrisch. De gevel is vijf traveeën breed, in de vierde travee is de door een segmentboogje afgesloten ingangsportiek met terrazovloer gesitueerd. Boven de ramen zijn kleine gepleisterde segmentboogjes te zien, alle met een ruitmotief. De ramen hebben luiken aan de onderzijde dus onder

het bovenlicht.
In de zij– en achtergevels zijn getoogde ijzeren stalraampjes met een decoratieve roedenverdeling te vinden– zoals bij veel boerderijen in dit landelijke gebied. Zo is er in de achtergevel een zevensruits stalraampje met vorktracering.
Het woonhuis heeft nog de oorspronkelijke indeling, al zijn de oude houten balkenplafonds merendeels afgetimmerd, met uitzondering van het plafond in de opkamer. In de gang ligt nog een terrazzovloer en gehoute paneeldeuren leiden naar de vertrekken. De indeling van het achterhuis- de gebintvakken in de stallen– is vrijwel onaangetast.

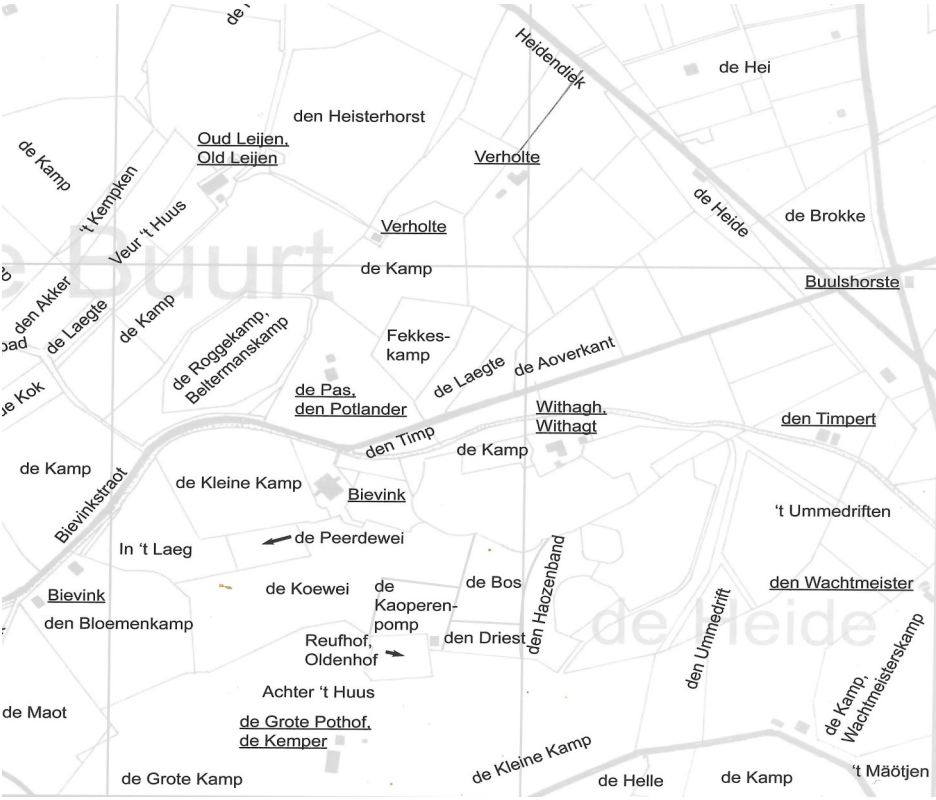

Uit: Boerderij– en veldnamen in Wisch, 2009, met o.a. de oude en de nieuwe Verholte in de Silvoldse Buurt.

Van de hoed en de rand, bij 't begrip: dek-dak-bedekking

Bernard Dorrestijn

Hoed (letterlijk)

De hoed op uw hoofd beschermt u tegen al te felle zonnestralen of regen- en hagelvlagen. En men kan zijn hoed (bedekking/beschermen) ook voor iemand afnemen! Dat doet het altijd goed! Met de hoed in de hand komt men door het ganse land!

Huid (letterlijk)

In de standaard- en de streektaal liggen de 'ui' en de 'oe' heel dicht bij elkaar. Zie b.v. de woorden 'huis' en 'hoes', alsook 'muis' en 'moes'. En derhalve ook de woorden voor ons aller omhulsel: onze 'huid', onze 'hoed'!

Hut (letterlijk)

Al is het dan geen huis, toch biedt een hut somwijlen wel wat bedekking/bescherming aan mensen-dieren-dingen. Elke Nederlander kent de verhalen over de plaggenhutten op de Drentse heidevelden nog wel. En zo'n honderdvijftig jaar terug kon men in onze gemeente zo hier en daar ook nog wel zo'n bouwsel aantreffen.

In Duitsland schreef men 'hütte', want ons 'hutte' zou men daar als 'hoette' uitspreken, en dat was natuurlijk niet de bedoeling. 't Woord 'hütte' werd bij onze oosterburen ook de aanduiding voor de ijzergieterijen, b.v. de Isselbürger Hütte, waar in 't verleden o.a. veel Dinxperloërs werk vonden. En wij spraken van de Olde Hut en de Ni-je Hut, als we respectievelijk de Diepenbrock en Reigers en de Becking en Bongers te Ulft bedoelden.

Hoeden/behoeden (letterlijk)

De schaapherders en de koehoeders lijken mij model te staan voor het begrip 'hoede/behoeden'. Zij hoeden/behoeden de aan hen toevertrouwde dieren voor allerlei gevaren, zoals daar zijn: het verdwalen en in een ravijn vallen, wilde dieren enz. enz.

Mijn vader groeide op in de buurtschap Nieuwbroek-Zweekhorst ten noorden van Zevenaar.

't Gebied ligt tegen 't grote Duivense Broek aangeklemd, aan de noordkant kun je er de dijkdorpen Lathum en Giesbeek zien liggen, met daarachter het enorme Veluwemassief.

Een interessant onderdeel van de geschiedenis van Zevenaar, Babberich en Nieuwbroek- Zweekhorst is dat ze vroeger Kleefs-Duits waren en dat de sporen daarvan nog lange

jaren waar te nemen waren.
'k Denk hierbij b.v. aan 't verschijnsel 'Gemeine Hutung' oftewel 'Gemeind'. Nog tot in de jaren vijftig lag er langs de Oude Steeg te Nieuwbroek-Zweekhorst een brede strook weiland dat als 'de 'Gemeine Hutung' of 'Gemeind' werd aangeduid. Het was een soort gemeente- of markeweide, waar de boertjes van 't Grieth (buurschap nabij de stad) 't recht van inscharen van vee hadden. 's Morgens kwam de koejongen ('hoeder/huër') van 't buurtje met zo'n dertig koebeesten naar de Gemeind en liet hij ze er hun kostje opzoeken. 't Duitse 'hutung' (spreek uit als: hoetoeng) geeft ook zo mooi de hoedersfunctie van de Griethse koejongen/huër weer; de jongen hield de dag rond het wakend oog over de kudde en aan 't eind van de middag dirigeerde hij ze weer richting 't Grieth, en ieder dier naar 't huis van de rechtmatige eigenaar. Een mooi tafereel, maar 't is al heel wat jaren voorgoed verleden tijd. In de na-oorlogse jaren dienden zich namelijk allerlei ingrijpende ontwikkelingen aan: de moderne tijd, ruilverkaveling en de A12, en toen heeft men ook de Gemeine Hutung maar van de kaart geveegd!

Hoeden/behoeden (figuurlijk)
Medemensen (familieleden, vrienden of ook wel vreemden) of instituten (b.v. de overheid of een vereniging) kunnen je beschermen, bewaken en/of hoeden/behoeden voor allerlei gevaren. En soms ben je zelf in staat je te hoeden/behoeden, beschermen, bewaken voor op je afkomend onheil. Dat is nog de allermooiste invulling van 't woord!

De Herrnhutters (figuurlijk)
Als we het over hoeden/behoeden (figuurlijk) hebben dan is 't waard om ook even stil te staan bij de Evangelische Broedergemeente of Herrnhutters. Deze destijds in verdrukking levende Boheems-Lutherse geloofsgemeenschap vond omstreeks het jaar 1722 een wijkplaats in de bossen van de Duitse edelman Nikolaus Ludwig von Zinzendorf, en noemde die plek toen 'Herrnhut' d.w.z. 'In des Heren hoede', waarmee ze wilden zeggen dat ze zich 'aan des Heren hoede' toevertrouwden. Na verloop van tijd trokken de meesten hunner daar ook weer weg, o.a. naar ons land, met Zeist als centrale plek, maar ze zijn en blijven evenwel: 'Herrnhutters', dus onder de hoede des Heren'.

Activiteitenkalender 2019– 2020

Zaterdag 14 September:
Open Monumentendag
Maandag 14 Oktober:
Samenwerking tussen Silvolds Belang en Old Sillevold. 19.00 uur Jaarvergadering Silvolds Belang 20.00 uur een lezing archeologie. Locatie: Verenigingsgebouw "De Sprank" bij de Prot. Kerk
Dinsdag 19 November:
Om 19.30 uur
Lezing: Denkend aan de gemeente Wisch; Geschiedenis en anekdotes door Bernard Dorrestijn.
Locatie: Verenigingsgebouw "De Sprank" bij de Prot. Kerk
Woensdag 15 Januari 2020 :
Lezing: Wat vertellen ons de Drone-beelden De lezing gaat over wat we zien en ontdekken met drones. Door André Tangelder
Locatie: DRU– Ketelhuis bij OVGG
Aanvang: 20.00 uur
Donderdag 13 februari:
Jaarvergadering met aansluitend een videovoorstelling.
Locatie: Grandcafé De Schuylenburgh
Aanvang: 19.30 uur
Vrijdag 20 Maart:
Lezing: IJssellinie
Locatie: Verenigingsgebouw Willem Tell
Aanvang: 19.30 uur
Zaterdag 4 April: Herdenking van de bevrijding 75 jaar.
Woensdag 3 Juni: Zomeractiviteit.

Heemkundige Vereniging

Old Sillevold

Opgericht 18 februari 1997

Bestuurssamenstelling:
Voorzitter:
André Tangelder
Tweede Voorzitter:
Jan Pierik

Secretaris:
Ineke Mulder-Loman
Kloosterhof 125
7064 BZ Silvolde
Tel: 06-13716602
info@oldsillevold.nl

Penningmeester:
Karin Hendriksen
Kroezendijk 2
7064 KX Silvolde
Tel. 0315-681608
info@oldsillevold.nl

Archiefbeheerder :
Willie Dieker
Fazantplein 12 7064 EG
Silvolde
Tel: 0315-328334

Archeologie:
Bas Boerakker

Lidmaatschap:
€ 16,00 per jaar.

Bankrekening:
NL11 RBRB 0979 8454 32
Old Sillevold

www.oldsillevold.nl

Sponsoren

Paul Klomberg Assurantiën
Winkelhorst Ledermode
Jan en Ingrid Steverink van de Slaege
Frank's Barbershop Haarmode
Brasserie 'Bij Ons'
Maurits Heebink Tuinbeheer
Rijnlandhaven Makelaardij
Mijnen Media.nl
Van Balveren Fiets & Fitness
Ronald Haank Bouwkundige constructies
Hovenier Biljoen Groen & Liemers -Hendriks
Welkoop Silvolde
Van Giersbergen Motorrevisie
Automobielbedrijf Willemsen
Peak Fit
Autobedrijf Ten Have
Creatieplein
Adviesburo Top-ibc en Iesseler interieur
Annelies en Dick Mulders
Robert Saalmink Administratiekantoor
Jos de Bakker
Tuincentrum Steentjes
Supermarkt Plus Peperkamp
Koperslagerij D. Wissink
Bloemen & Emoties Miranda Steentjes
Administratie en belastingadvies Te Poele-Bruil
Bakker Ten Have

De heemkundige vereniging dankt de op deze pagina genoemde bedrijven en organisaties voor hun financiële ondersteuning.

Bulletin heemkundige vereniging Old Sillevold

Tot zover het ingezonden stuk van Dolf in de Graafschapbode van 18-03-1882. Het verhaal eindigt met een paar vragen. De antwoorden hierop zijn te vinden in 'Met het oog op Silvolde, Silvolde in woord en beeld' 1988. De heer Harry Kolks geeft op de pagina's 7, 14 en 20 uitvoerig uitleg over deze kwesties.

Losse nummers € 3,50 per stuk
www.oldsillevold.nl